

POLOŽAJ IN STROKOVNA OBREMENITEV SLAVISTOV NA NAŠIH ŠOLAH

Med sklepi, sprejetimi na lanskem občnem zboru SDS v Ljutomeru, je bil tudi tale: Društvo apelira na vse odgovorne strokovne službe, da do skrajne mere spoštujejo načelo strokovnosti pri nastavljanju učnega kadra, hkrati pa skrbijo za ustrezne delovne pogoje. Drugi del tega 7. sklepa je bil sprejet na podlagi izjav slavistov, pisemenih in izrečenih na občnem zboru. Te izjave pričajo o neenakem položaju slavistov na šolah, o nerazumevanju mnogih šolskih kolektivov za delo slavistov, saj zavračajo ustaljene norme; še več — prihaja celo do omalovaževanja in poniževanja. Gre torej za problem, ki se je začel pojavljati ob decentralizaciji na področju šolstva, ko so začeli posamezni kolektivi sestavljati svoje pravilnike o osebnih dohodkih in so izenačili tedensko učno obveznost za vse predmete, dasi je bila *pred uveljavljanjem samoupravljanja obveznost slavista z zakonom določena (20 ur), gotovo na podlagi opazanj,kušenj in potreb*. (Na ta problem je opozoril že tov. Vozlič 1963. leta na kongresu jugoslovanskih slavistov v Ohridu.) Slavisti so se znašli v neprijetnem in mnogokrat ponižujočem položaju. Njihove pripombe o pomanjkljivosti pravilnika, konkretne obrazložitve, podprte s številkami, so sprožile val odpora in celo očitke, da hočejo slavisti biti posebna kasta, da je slavistova dolžnost delati v prostih dejavnostih, kot so knjižnice, proslave, krožki itd., češ da drugi za to niso sposobni itd. Da je res tako, dokazujejo dopisi, naslovljeni na našo podružnico.

Za svoje delo slavist v svojem kolektivu ne najde priznanja, in tako ostane vse pri starem; slavisti so na šoli v manjšini in jih drugi preglasujejo, če le direktor šole nima do dela slavistov drugačnega odnosa in nima močnejšega vpliva na kolektiv. Pri sestavi pravilnikov se kolektivi in ravnatelji opirajo na dejstvo, da dobivajo šole sredstva za osebne dohodke odmerjena po pedagoških urah, tj. za 22 ur na teden za vse učitelje, in da gre znižanje učne obveznosti, konkretno slavistom, na račun znižanja osebnih dohodkov drugih članov kolektiva. Ker je pred dnevi izvršni odbor sprejel dokončen predlog osnovnih meril za financiranje dejavnosti vzgojno-izobraževalnih zavodov v 1968. letu (po njem bo za obračunavanje sredstev, namenjenih za osebne dohodke, osnovno merilo pedagoška ura), je nujno, da bi bil položaj slavistov razčiščen, urejen, njegova učna obveza pa *zakonsko* določena. Priporočila, ki jih je pred leti dal sekretariat za šolstvo, niso dovolj. Tako slavisti ne bodo odvisni od dobre volje, večjega ali manjšega razumevanja ravnateljev in kolektivov, ki se v teh letih, žal, niso pokazali dovolj zreli in niso in tudi ne morejo biti pristojni zato, da določajo obremenitev učiteljev posameznih strok.

Pri pregledu podatkov s šol v Sloveniji smo ugotovili, da je le malo šol, kjer je delo slavista priznано, kjer je upoštevana njegova obremenitev, večja od drugih; najpogosteje je to na gimnazijah (predvsem na območju Ljubljane, kjer je učna obveza slavistom znižana na 20 ur, in v Gorici, kjer je položaj slavistov urejen najboljše), medtem ko na strokovnih šolah sploh ni upoštevana

prekomerna obremenitev slavista; redko na osnovnih šolah, najslabši pa je položaj na poklicnih šolah.

Poudarjam pa, da ne smemo obravnavati današnje prekomerne obremenitve slavistov, ki je nastala zaradi pomanjkanja strokovnega kadra, kot normalno stanje. Ta prekomerna obremenjenost ima za posledico nekvalitetno delo, to pa zopet skrajno šibko znanje absolventov na vseh vrstah šol; od tod tudi negativen odnos do materinskega jezika in njega rabe. Zato tudi obsojamo tiste učitelje slovenščine, ki zaradi želje po večjem zaslužku prevzemajo veliko število nadur in celo vplivajo na celoten kolektiv, da ne razpiše prostega delovnega mesta za učitelja slovenščine.

Zaradi neenakega položaja slavistov na šolah in zaradi različnega tretiranja je bil sklep plenuma SDS, 22. oktobra letos, da se mora društvo zavzeti za pravilno obremenitev učiteljev slovenščine, in to na vseh šolah enako. Nadaljnji sklep je, da je treba na podlagi izračunov dokazati, koliko in s čim je slavist na šoli obremenjen več kot drugi učitelji. Takšne izračune sta izdelali mariborska in ljubljanska podružnica, medtem ko sta novomeška in celjska poslali le nekaj sugestij, kaj naj pri izračunih upoštevamo. Poudarjam, da se ti izračuni nanašajo le na ozko področje poučevanja slovenskega jezika in književnosti (na poklicnih šolah tudi estetske vzgoje), in to v obsegu in zahtevah učnega načrta za slovenski jezik s književnostjo na teh šolah.

K bistvenemu in nujnemu opravi lu slavistov na vseh šolah sodijo korekture šolskih nalog, domačih nalog, zapiskov o domačem branju, poprave narekov, kontrolnih vaj iz pravopisa, slovnice itd., težaško delo, ki se mu noben slavist ne more in tudi ne sme izogniti. Pri izračunu nismo upoštevali vseh dodatnih dejavnosti, ki jih opravljajo vsi učitelji na šolah in ki so vključene v 42-urno tedensko obvezo: razredniški posli, konference, roditeljski sestanki, sodelovanje pri aktivih, lastno strokovno izpopolnjevanje itd. Upoštevati pa moramo, da večina učiteljev slovenščine pripravlja in organizira vse šolske proslave; vodi najrazličnejše krožke (recitacijski, literarni); so mentorji šolskih listov in literarnih glasil; vodijo knjižnice (dela v knjižnici — urejanje knjig, izposojanje knjig in mentorstvo — ne moremo istovetiti z varuštvom kabinetov); na večini osnovnih šol in gimnazijah, na poklicnih pa obvezno, organizirajo obisk gledaliških in filmskih predstav.

Učni načrt za osnovne šole predpisuje na višji stopnji na leto 6 šolskih nalog, pogoste domače naloge, pogoste jezikovne kontrolne naloge, 6 knjig za domače branje. Vsak slavist na osnovni šoli poučuje najmanj v petih oddelkih in ima ob 22-urni obveznosti opravka najmanj s 130 učenci. (Če so razredi le po 26 učencev, kar je norma za ustanovitev oddelka!) Za popraviljanje predpisanih šestih šolskih nalog na oddelke porabi torej skupno za korekturo v šolskem letu 130 ur: $120 \times 6 \text{ nalog} = 780 \text{ nalog} \times 10 \text{ minut za korekturo ene naloge da } 7800 \text{ min., tj. } 130 \text{ ur.}$ (Vsi izračuni za korekture so izdelani na osnovi 1 ura = 60 minut.) Če pregleda še po šest obveznih čtiv in vsaj dve domači nalogi na leto (kar je odločno premalo!) in za korekturo posamezne porabi 10 minut, znaša to še 188 ur. Pri tem še niso vštete korekture kontrolnih nalog in pregledi poprav. Z najmanjšo možno obremenitvijo opravi torej slavist na osnovni šoli nad 300 ur dela na leto in zanj ni nagrajen (v veliki večini ne, z izjemo goriške šole in še katere).

Če izračunamo učiteljevo tedensko obremenitev, dobimo te številke ur:

1. redna obveznost	22
2. šolske naloge	3,5
3. poprave poprav	1
4. korigiranje kontrolnih jez. vaj	3,5
5. domače naloge (2 na konferenco)	2,1
6. domače berilo (vsak učenec 6 beril)	3,5
7. nagradne naloge (1 na leto)	0,2
8. priprava za redni pouk	6
Skupaj tedensko	41,8

Naj posamezne točke utemeljim:

1. Učitelj slovenščine mora zaradi 22-urne obveznosti poučevati še 1 razred slovenski jezik ali pa dopolnjevati z drugim predmetom. Izračun je izdelan, da uči v 4 razredih po 30 učencev.

2. 4 razredi — 6 nalog $\times$ 120 učencev = 720 nalog $\times$ 10 min. = 7200 min. = 120 ur — tedensko 3,5.

3. 720 nalog $\times$ 4 min. = 2880 min. = 46 ur — 1 ura tedensko.

4. 12 na leto $\times$ 120 uč. = 1440 nalog $\times$ 5 min. = 7200 min. = 120 ur — 3,5 na teden.

5. 120 uč. $\times$ 8 domačih zvezkov = 960 zvezkov $\times$ 5 min. = 4800 min. = 80 ur — 2,1 na teden.

6. 120 uč. $\times$ 6 beril = 720 beril $\times$ 10 min. = 7200 min. = 120 ur — 3,5 na teden.

7. 120 uč. $\times$ 1 naloga = 120 nalog $\times$ 3 min. = 360 min. = 6 ur — 0,2 na teden.

Skupno porabi učitelj pri najmanjši obremenitvi 41,8 ur na teden. To je čas, ki ga učitelj porabi samo za poučevanje. In kje so še druge obveznosti (razredniški posli, konference, roditeljski sestanki ipd.), ki sem jih prej naštel in jih mora opraviti kot drugi učitelji? Kje je 42-urni delavnik, ki naj bi bil merilo in osnova tudi učiteljevega dela?

Za *gimnazijo* je položaj podoben. Predpisana obveznost znaša 22 ur. Vsak slavist uči v petih oddelkih (najmanj!), ima opravka s približno 150 dijaki (navadno več, saj so predvsem prvi razredi močnejši in štejejo tudi do 40 dijakov). Izračun pove, da ob štirih predpisanih šolskih nalogah na oddelek porabi slavist 150 ur samo za korekture šolskih nalog. Poleg tega bi moral pregledati osem obveznih čtiv, ki so znatno obsežnejša od osnovnošolskih, pregledovati domače naloge, jezikovne kontrolne vaje, referate (vse to je po učnem načrtu predpisano), kar zneso skupaj nad 550 ur letno. — Tedenska obremenitev v urah:

1. redna obveznost	22
2. šolske naloge	4,2
3. 4 kontrolne jezikovne vaje	1,4
4. domače naloge (1 zvezek v konferenci)	1,4
5. domače berilo (vsak dijak 8)	5,6
6. referati (1 na leto)	1,2
7. nagradne naloge (1 na leto)	0,2
8. priprava za redni pouk	6

Skupaj tedensko 42

Natančneje:

2. 5 razredov (povprečje 30 dijakov) = 150×4 naloge letno = 600 nalog $\times 15$ min. = 9.300 min. = 150 ur, na teden 4,2.

3. 150 dijakov $\times 4$ naloge = 600 nalog $\times 5$ min. = 3000 min. = 50 ur, 1,4 na teden.

4. Isto kot kontrolne naloge.

5. 150 dijakov $\times 8$ domačih beril = 1200×10 min. 12.000 min. = 200 ur, na teden 5,6.

6. 150 referatov $\times 15$ min. = 2250 min. = 37,5 ur, 1,2 na teden.

7. Kot v osnovni šoli (tj. 0,2).

Tudi tukaj je samo s poučevanjem 42-urni delavnik presežen — brez drugih rednih obveznosti.

Slavisti na *srednjih strokovnih šolah* so še v slabšem položaju. Tu znaša tedenska obveznost 22 ur (ponekod 23 ur, 23. je dodana, ker zaradi delavniškega pouka odpadejo ure in tako se kompenzira učna obveza z dodano uro). Strokovne šole imajo le 3 ure tedensko slovenščino (kar je premalo, zato so slavisti že izrazili zahtevo po povečanju ur). Tako poučuje slavist navadno v osmih oddelkih. Če vzamemo isto povprečje števila učencev v razredu, isto uporabo časa (15 min.) za korekture štirih obveznih šolskih nalog kot v gimnaziji, isto za pregled domačega čtiva (8 predpisanih knjig na leto), domače naloge itd., uporabi slavist nad 600 ur letno za svoje delo. — Tedenska obremenitev slavista na srednji strokovni šoli pa je v urah takšna:

1. redna obveznost	22
2. šolske naloge	6
3. kontrolne jezikovne vaje	2
4. pregled domačih nalog (1 zvezek na konf.)	2
5. dnevniki praktičnega dela (jezik. pregled)	5,7
6. 1 nagradna naloga na leto	0,3
7. priprava za redni pouk	6
8. organiziranje gledaliških abonmajev in filmskih predstav	0,5
Skupaj tedensko	44,5

Podrobno:

1. Izračun je za minimalno obremenitev — 7 razredov.

2. 7 razr. $\times 30$ dijakov, 4 naloge letno $\times 210$ dijakov = 840 šol. nalog $\times 15$ min. = 210 ur — 6 ur na teden.

3. 210×4 = 840 vaj $\times 5$ min. = 4200 min. = 70 ur — 2 uri tedensko.

4. Isto kot pri točki 3.

5. 150 (I., II. in III. letnik) $\times 4$ = 600 $\times 20$ min. = 12.000 min. = 200 ur — 5,7 na teden.

Tedenska obremenitev slavista na srednjih strokovnih šolah je torej 44,7 ur na teden, brez drugih obveznosti.

Na *poklicnih šolah* uči slavist slovenski jezik in estetsko vzgojo. Vanjo so vključene poleg besedne umetnosti še druge umetnosti (likovna, plesna, gledališka, filmska). Za vsa ta področja se mora slavist še posebej pripravljati, ker za to ni strokovnjak. Vsaj 6—10 ur se mora dodatno pripravljati vsak teden.

(To znese za eno izmeno $72 \text{ ur} \times 3 = 216 \text{ ur}$.) Slavist na tej šoli mora učiti po starem učnem načrtu v vsaki izmeni najmanj v 5 razredih, kar znaša v celem letu 15 do 17 različnih razredov. V vsakem razredu sta obvezni 2 šolski nalogi; ker je v vsakem razredu 30 učencev, mora torej slavist popraviti letno najmanj $30 \times 30 = 900$ šolskih nalog. Še enkrat toliko pa mora popraviti raznih vaj, narekov, domačih nalog in obveznega branja, kar da skupno 900 vaj.

900 šolskih nalog	$\times 10 \text{ min.}$	— 9000 min.	— 150 ur
900 vaj	$\times 5 \text{ min.}$	— 4500 min.	— 75 ur

To delo je sestavni del učnega programa in ga slavist na teh šolah mora opraviti. — K estetski vzgoji spada tudi gledališka vzgoja. Organizirati mora 2 predstavi; poleg tega mora organizirati obisk še ene likovne razstave (1 uro) in filmske predstave. Za 1 razstavo, 4 ure $\times 6$ predstav = 24 ur na leto + 4 za likovno, kar da skupaj 28. ur. Za redno pripravo na pouk je potrebna najmanj 1,5 ure, tedensko 9 ur. Preglednica ur:

1. redna tedenska obveznost	22
2. redna priprava za slovenski jezik s knjiž.	9
3. priprava za estetsko vzgojo	6
4. poprava nalog	6
5. organizacija predstav	1
Skupaj tedensko	44

V to število niso zajete ure za pripravo proslav, delo v knjižnici, čas učno-vzgojnih konferenc, stike s starši in podjetji, udeležbo na aktivih ipd.

Vsi izračuni so izdelani za najmanjšo možno obremenitev in kažejo, da za kvalitetno opravljanje učno-vzgojnega dela pri pouku slovenščine (jezika, književnosti in tudi estetske vzgoje) *tedenska obveza ne sme presegati 20 ur*. Ker pride na vsakega slavista več kot 70 ur na leto (za toliko bi se namreč zmanjšala slavistova letna obveznost), smo mnenja, da je naša zahteva za enotno 20-urno tedensko obveznost za slavista že samo ob uporabi časa za šolske naloge več kot upravičena (osnovna šola 150 ur, gimnazija 150 ur, sred. strok. šole 210 ur, poklicne šole 225 ur). Izračuni tedenske obremenitve pa so pokazali, da je na vseh šolah 42-urni delavnik močno presežen. In kje je še čas poleg drugih šolskih obveznosti za samoizobraževanje? Področje dejavnosti, ki ga mora slavist zasledovati, je ogromno: domača in tuja literatura v knjižnih izdajah in revialnem ter dnevnem tisku, jezik, teorija, metodika, gledališče, film, saj mora biti seznanjen z najnovejšimi dognanji, ne more jemati svojega predmeta izoliranega, saj je kot vsi drugi predmeti živ. In za to delo slavistu mnogokrat zmanjka časa, čeprav bi moral za to uporabiti mnogo več časa kot kolegi drugih strok, saj izide tovrstne literature največ, saj vsakdo čuti potrebo po lastnem izpopolnjevanju in željo, da bi sledil razvoju svoje stroke. — Iz navedenega je razvidno, da je *zahteva slavistov za zmanjšanje učne obveznosti upravičena, da pa s tem njegovo opravljeno delo še zdaleč ni stimulirano*. Najpravičnejše bi seveda bilo, da bi bil slavist za vse vrste korektur posebej nagrajen po številu dijakov oz. zvezkov.

Poudariti moram, da pri tej naši zahtevi ne gre za precenjevanje našega predmeta in podcenjevanje drugih. Priznavamo, da ima učitelj tujih jezikov, zlasti na srednji šoli, veliko dela s popravami šolskih in drugih nalog, in da morajo popravljati naloge tudi matematiki, da pa slavistu zahteve predmeta (in po teh so sestavljeni tudi učni načrti in z njimi predpisane obveznosti slavista) nalagajo razmeroma več dela kot drugim. Vsi predmeti so enako pomembni za rast učenčeve izobrazbe, toda vsak predmet ne zahteva enake angažiranosti učitelja. Ne gre torej za predmet, za morebitno precenjevanje, ampak za delo, za po obsegu večjo obremenitev učitelja. Pri tem se opiramo na temeljno načelo, da bodi vsakdo nagrajen za delo, ki ga dejansko opravlja.

Janko Čar

Pedagoška akademija Maribor

STANJE SLOVENŠČINE V JAVNI RABI IN SKLEPI LJUTOMERSKEGA ZBOROVANJA*

Od pomembnega zborovanja in občnega zbora v Mariboru in Ljutomeru je minilo dobro leto. To je sicer kratko obdobje, vendar dovolj dolgo, da lahko temeljiteje ocenimo pomen mariborskega zbora in pogledamo, kako je s »set-vijo in plevelom na naši njivi«. Pri tem se takoj zastavita dve vprašanji: kaj smo napravili slavisti in kako se je našim vabilom in klicem odzvala širša javnost. Sklepi, ki smo jih sprejeli v Ljutomeru, so našemu društvu naložili težje in odgovornejše naloge, kot smo si morda mislili. Že uvodna izjava: »Slavistično društvo prelamlja s tradicionalnim zapiranjem v zgolj strokovne okvire in usmerja svoje delovanje v širšo družbeno problematiko« — napoveduje nekaj novih obveznosti. Sprašujem se: Ali smo stopili iz te zaprtosti? Bojim se, da odgovor na to vprašanje, kakor se bo izoblikoval na koncu v razpravi, ne bo tak, kot smo pričakovali. Tudi za izpolnitev 4. točke sklepov je zadolženo društvo, zlasti zadeva to podružnice. Poročila, ki smo jih poslušali na plenumu SD oktobra meseca, so bila v tem pogledu hudo skopa; delno bi lahko izvzeli le mariborsko podružnico. 6. sklep, ki se nanaša na učbenike, priročnike in strokovna pomagala, je — zlasti kar se tiče strokovnih pomagal in priročnikov — še vedno dokaj odprto vprašanje. Kakšen pomen ima tovrstna literatura, mislim, ni treba posebej govoriti. 7. in 8. člen se vežeta s področjem šolstva in prosvetno-pedagoške službe.

Plenum je pokazal, da smo tudi stanovsko problematiko spremljali premalo zavzeto. Tako smo v zadnjem hipu zbrali dokumentacijo o zaposlenosti slavistov na šolah. Takih ukrepanj nam manjka, ukrepanj, ko glavni odbor ne bo čakal na spodbude od spodaj, ampak bo takoj nastopil. Mislim, da ima za to vso pristojnost. Za kriterij, kako so posamezne podružnice uresničevale lanske letošne

* Tema pričujočega poročila je dokaj zahteva, kajti pojem »javno življenje, javna raba« zajema zelo široko področje. Zato bodo povzetki, ki se nanašajo na posamezne veje, nujno potrebni dopolnil.